

Pengenes væsen¹

Das Wesen des Geldes” er titlen på et værk, afsluttet i 1933 af Joseph A. Schumpeter (1883 –1950). Det blev først udgivet af Fritz Karl Mann på Vandenhoeck & Ruprecht i 1970, 20 år efter forfatterens død.

Bogen er et opgør med den forestilling om pengenes tilblivelse og værd, som fortsat er mest udbredt inden for den herskende økonomiske videnskab frem til vore dages mainstream monetarisme.

Forklaringen, på hvorfor neoklassicisme og monetarismens statiske modeller må gå fejl af virkelighedens økonomi, findes allerede i denne bog.

Pengenes væsen	1
Pengenes tilblivelse – Helikopter eller julemand!	5
Hvad er de?	6
Eksempler på pengeskabelse.....	7
Schumpeter	7
Nutidens kommercielle banker	9
ECB.....	10
FED	11

Hvis det afgørende for forståelsen af et fænomen er det samme, først som sidst, dvs., hvis det væsentlige for forståelsen af fænomenet på den måde er lige nærværende og påtrængende i alle dets fremtrædelser, så er dets historiske genese lige så lidt afgørende for forståelsen af det, som det er umuligt at reducere fænomenet til sine bestanddele ud fra en deduktiv kausal analytisk tilgang til det. Det er yderst vigtigt at gøre sig klart, før man kaster sig i lag med den økonomiske videnskab, hvis genstandsfelt er et sådant fænomen.

Det økonomiske system har selvfølgelig sin historie, og der kan trækkes uendeligt mange begivenheder frem, som ville kunne anskueliggøre, hvordan økonomien historisk er kommet frem til i dag.

Men: Pengenes væsen er lige nærværende og afgørende i og med enhver af de hændelser, som pengeøkonomien består af.

Man må som udgangspunkt antage, at der ikke kan redegøres for det økonomiske system ud fra den kausalt analytiske og deduktive metode, for det elementære for systemet skaber sig selv og går under med hver eneste af de for sit væsen afgørende begivenheder; betalingen, som er det væsentlige ved det økonomiske sy-

¹ Ole Bjergs kommende bog, ”Gode penge”, udkommer på forlaget Information d.28/8 2013, tager tråden op fra dette værk, og budskabets nyhedsværdi er bevis på skiftende tiders receptive kapacitet og økonomisk faglige og intellektuelle integritet. Bjerg gentager budskabet fra Schumpeters værk, som er, at det ikke er nationalbanken, som vi tror, der laver pengene, men derimod bankerne, der skaber dem ud af den blå luft, hvorfor pengene må siges ikke at være noget værd i sig selv. Forklaringen på finanskrisen er tæt knyttet til den måde, hvorpå pengene sættes i verden som lån i markedsværdier. Det er relevant at tage Schumpeters pointer op, som han formulerede i sit værk, ”Pengenes væsen”, omkring 1933, med et manuskript som han af ukendte årsager ikke ville have udgivet.

stem, uanset hvor mange forudsætninger der må være til stede omkring enhver af disse begivenheder.

Schumpeter har en fin forståelse for det økonomiske systems forankring i samfundet i sin helhed, og for det, at der kan lægges en uendelighed af vinkler på økonomien, som alle giver mening, men som ikke bygger op til den forpligtende forklaring på dens væsen, som igen skal findes i pengene, der har sit helt eget væsen. Derfor er han klar over, at den økonomiske videnskab ikke kan lade sin sandhed afhænge af noget essenshierarki af den slags, som af dogmatiske grunde også er blevet læst ind i økonomiens genese.²

Hans videnskab om økonomien bygger på erkendelsen af, at logikkens statiske formler er illoyale over for pengeøkonomiens væsen, der hvor de forudsætter, at pengeøkonomien kan forklares kausalt med henvisning til fortidens hændelser eller logisk med udgangspunkt i en deduktion forklaring ud fra antagelsen om det essentielt bærende og identiske udgangspunkt.

Den analytiske metode svigter af sagens natur i forhold til økonomien. Det sker med tabet af det udgangspunkt, det førstes eller det mindstes princip, som den analytiske metode behøver, for på sin måde at føre den forklarede helhed tilbage til sine bestanddele i den mekaniske redegørelse for delenes indbyrdes funktionelle relationer i helheden.

Det sociale og psykiske står med forsøget på at komme kognitivt på højde med sig selv over for noget, hvor den analytiske metode af indre nødvendighed dikterer en type svar, der på forhånd er dømt til at gå fejl af opgaveformuleringen. Schumpeter stod i 1933 over for det økonomiske system, et socialt system, udrustet med datidens videnskabelige paradigmer, som var helt utilstrækkelige i forhold til den opgave, som han havde stillet sig selv. Det stod klart for ham, at han ikke havde noget tilfredsstillende teorigrundlag at beskrive økonomien på. Det var derfor ikke en sammenhængende, fyldestgørende og opbyggelig bog han fik skrevet. Hans samtid var af samme grund heller ikke i stand til at læse hans bog, hvilket eftertiden kun delvist har været³.

Hovedstrømningerne inden for datidens og nutidens herskende økonomiske fagvidenskab har forsåt svært ved at forlige sig med de pointer, der på trods af de metodeproblemer, som hans bog lider af, fremstår ganske klart af hans værk. Og Ole Bjergs fremstilling af et par stykker af dem, som vi forventer at se med bogen

² Sigende for hans valg af udgivelser er det, at han udgav sit opgør med de dogmer, som har præget den økonomiske teoridannelse, men ikke sit eget bud på pengenes og dermed det økonomiske systems væsen. Han var klart nok af den opfattelse, at hans eget ståsted var udomatisk, men kunne ikke formulere det tilfredsstillende for sin samtid, uden en opbyggelig fremgangsmåde, dvs. uden et dogmatisk udgangspunkt, som enhver klassisk deduktiv forklaring har brug for.

³ Jeg bilder mig ikke ind, at jeg forstår ham bedre end han selv gjorde, eller at jeg forstår alle hans faglige spidsfindigheder. Men jeg bilder mig ind ud fra den første gennemlæsning af hans værk, at kunne se, at hans nye og for datiden provokerende pointer rent teoretisk komplimenterer Luhmanns systemteoretiske tilgang til det økonomiske system, sådan som det kommer til udtryk i Luhmanns værk "Die Wirtschaft des Gesellschaft" fra 1980'erne.

”Gode penge”, vil måske endda lige frem kunne fremkalde en slags folkelig opmærksomhed omkring dem.

Beskrivelsen af økonomien som et socialt autopoietisk fænomen lever ikke op til de forventninger, som nutidens mainstreamøkonomer orienterer sig ud fra. Og det, at det kan vides, at man aldrig vil kunne redegøre for det økonomiske system og pengenes væsen i traditionel analytisk deduktiv forstand, det får dem ikke til at ændre strategi eller forventning til, hvad der er muligt med deres modeller. Frem for at forkaste deres økonomiske modeller, som konsekvens af det massive opbud af beviser, der findes på modellernes svigt, så fortsætter man med at hævde, at der ikke er noget galt med selve modellerne, men at det er verden der ikke er god nok til deres idealbillede af et frit marked, beskrevet med modellerne. Og hvis modellerne skal virke som forudsigelse af fremtiden, så skal de bare justeres lidt i forhold til nogle mere perifere detaljer uden for deres fri marked, som hidtil har forstyrret markedet og dermed deres forudsigelser om dets udvikling. Sådan har de argumenteret hele tiden, også siden finanskrisens begyndelse.

Grundstrukturen i finansministeriets modeller⁴ er da sådan set også både smuk og simpel. Man forstår godt, hvorfor der bliver gjort så meget for at rede strukturen i modellerne og forfine den, uanset hvor gigantisk den er gået fejl af udviklingen.

Den deduktive, analytiske metode, kvantitetsligningen, ligevægtsmodellen, med dens simple formel, som udgør grundstrukturen i mainstreamøkonomernes semantiske ramme, monetarismen, kan virke ganske inspirerende og uskyldigt i refleksionen over økonomien, men den mister sin uskyld, når den med sine forenklinger kommer til at fingere en slags højere nødvendighed, idealitet eller inerti⁵ bag og i det ”fri marked”. Modellen kan bruges som en slags øjebliksbillede over økonomien, hvor den for det bredt orienterede sind giver en slags overblik og ramme for at bringe begreber og betydninger fra hele forskningsfeltet i sammenhæng. Men regnedrengene i finansministeriet bruger den i stedet som selve sandheden om det økonomiske system, hvor udfordringen for dem så er at ~~fodre regnemaskinen med de rigtige tal og variabler, og neutralisere de sider af~~

⁴ $M \times V = Y \times P$

⁵ Schumpeter behersker selvfølgelig ikke den samme distinktionen mellem system og omverden som Luhmann gør, men forenklingen og reduktionen af det, der er omverden i moderne systemteoretisk forstand, den ville Schumpeter og Luhmann kunne være enige om det utilstedelige i langden af vejen. Distinktionen mellem endogent og eksogent, som figurerer i Schumpeters forfatter-skab, kan ikke overføres direkte til systemteoriens distinktion mellem system og omverden. Essensmytologien omkring homo economicus, det rent nytteoptimerende og gennemført økonomisk rationelle subjekt, er en frygtelig reduktion af omverdenen, hvor mennesket befinder sig i systemteoretisk forstand, og den gør vore dages mainstreamøkonomer sig skyldige i, uanset om de har deres gang i finansministeriet, på Københavns Økonomiske Institut eller om de sidder og agerer New Public Management automater længere nede i de institutioner og organisationer, der har overtaget italesættelsen af, hvad det drejer sig om her i DK anno 2013. Schumpeters dynamik og udviklingslære er måske ikke så bred, men den inkluderer nogle sider af mennesket, som ikke er spor rationelle. Hedonismen, traditionen og bornertheden er som del af den konserverende men det mentale overskud og kreativiteten hos ingeniøren og kunstneren med forståelse for kvalitative muligheder peger fremad tidsmæssigt og handler om alt andet end homo economicus. Disse sider eksisterer i den grad som forudsætninger for økonomien, om han så placerer dem i økonomien eller uden for. Desuden ved Schumpeter til fulde, at selve den menneskelige identitet er en social konstruktion, der af samme årsag aldrig vil kunne udgøre et identisk udgangspunkt for forklaringen af økonomiens idealtilstand eller udvikling.

regnemaskinen med de rigtige tal og variabler, og neutralisere de sider af tilværelsen, der ikke er gode nok til deres økonomi, dvs. det ”fri marked”.

Den statiske ligevægt, som maskinernes beregninger af indre nødvendighed fører frem til, forveksles med og fingerer en idealitet, en nærmest naturromantisk form for telos for kredsen af moderne fagøkonomer, der tolker regnemaskinens produkter som udsagn. Man taler her om, at markedet af sig selv på sigt vil indordne sig på nytteoptimerende⁶ vis, hvis blot mekanismen, markedet selv, ligevægten, får lov at indfinde sig. Modellerne tages som udtryk for markedets iboende lov, der vil udfolde sig, hvor markedet overlades til sig selv og udvikler sig i overensstemmelse med modellerne og deres afsløringer af markedets indre natur. ADAM er sammen med vor tids økonomiske præsteskab i tæt kontakt med fremtiden, hvis man skal tro dem, som de tror, at deres modeller blot mangler lidt for at være det egentlige bevis på fremtiden.

Som statisk øjebliksbillede på økonomien kan formlen altså være ganske inspirerende og produktiv at holde op for det abstraherende sind. Men det er farligt, som hovedstrømmen af fagøkonomer gør, nemlig at ophøje modellens iboende nødvendighed og trivialitet til billede på en ideelt selvudfoldende natur. Det er essensmystik, iklædt videnskabens gevandter.

De regnemodeller, der tager udgangspunkt i kvantitetsligningen, kommer som følge af sagens natur – pengenes væsen og hele det sociale økonomiske systems langt fra trivielle natur – aldrig på højde med virkeligheden eller den fremtid, som modellen fremstilles som en forudsigtelse af. Uanset hvor mange finesser og detaljer der tilføjes, så forbliver modellerne mekaniske og trivielle, hvor det fænomen, som de bruges som model på, er autopoietisk, dvs. organisk og selvorganiserende og dermed nontrivielt, helt modsat modellerne der ikke er andet end triviell mekanik og determinisme.

I øvrigt er den sociale forandring kvalitativ, hvor metoden er kvantitativ, hvorfor målet for udvikling i traditionel økonomisk forstand er blevet fuldstændig meningsløst.

Fagøkonomien er som andre videnskaber nødt til at reducere den kompleksitet, som den står over for. Men den må ikke reducere økonomien til en mekanisk model, lige som den heller ikke kan tillade sig at gå ud fra, at systemet i sig selv har en iboende inertie eller teleologi, der overladt til sig selv vil føre hele det moderne samfund frem til den bedste af alle verdener. Det er nemlig udtryk for den form for ideologisk forblindelse, der tilfældigvis først og fremmest kan takke sig selv for den katastrofale udvikling, som vi har set over de sidste 40 år⁷, uanset hvor godt den sælger hos det købedygtigste segment i markedet for den slags.

⁶ Pareto optimum

⁷ Forklaringen, på hvorfor ligevægtsøkonomerne har så stor succes i det politiske system, er økonomisk. Deres ideologi er en lang reklame for det segment, der har sejret ad helvede til politisk, socialt og altså økonomisk over alt andet og egne forudsætninger. Krisen kan forklares med økonomisk succes, det faktum, at den enes succes er en katastrofe for alt og alle andre.

Tilbedelsen af den hellige økonomiske vækst og det frie marked tenderer bevise- ligt mod at underminere ikke bare det økonomiske systems mulighedsbetingelser, men livet på jorden, som vi kender det. Det sidste falder også uden for det, som kan måles eller indikeres i mainstreammodellernes krystalkugler, bl.a. fordi det ikke kan betale sig for de økonomisk højtflyvende at orientere sig mod de kata- strofale konsekvenser, den økonomiske vækst (i gæld) har for det økonomiske systems mulighedsbetingelser. Det falder uden for den herskende økonomiske fagvidenskabs fatteevne (interessefelt, profitable gebet). Og hvad den ikke forstår på egne snævre forudsætninger, det eksisterer ikke for den, og hvad der ikke eksis- terer for den, det mener den slet ikke, at der er grund til at forholde sig til.

Det forhold, at vi i snæver økonomisk forstand ikke har råd til at rede det økono- miske systems forudsætninger, det anfægter ikke deres fattige økonomiske ratio- nalitet, for det falder helt uden for den konstruerede virtuelle realitet, som er den- ne rationalitets realitet. For at se mainstreamøkonomernes orienteringsmønster, så må man betragte dem og deres økonomi ude fra, sætte grænser for dem, deres fri marked og form for økonomisk rationalitet. Det falder ind under den ”frihed til at vælge”, som Milton Friedmann forsøgte at fortrænge med markedets frihed ved sin æras begyndelse.

Økonomi er bygget op om pengene. Men pengene sættes ikke i verden, sådan som vore dages mainstreamøkonomer synes at mene, slet ikke!

Pengenes tilblivelse – Helikopter eller julemand!

En af de præmisser, der gælder for de aksiomatiske ligevægtsmodeller, handler om pengenes natur og tilblivelse. I klassisk forstand beskrives pengene som et eksogent skabt⁸ element i økonomien, der tilmed kan kvantificeres, måles absolut, og som kan tilføjes og fjernes det økonomiske system ude fra. Monetarismens primære pengepolitiske budskab er, at pengemængden ikke er afgørende for real- økonomiens udvikling, og at den fornemste opgave, som påhviler de instanser, der står for pengepolitikken, begrænser sig til at sørge for, at der er en tilstrække- lig og stabil mængde af penge i det økonomiske system.

Det er således lovfæstet, at Den Europæiske Centralbanks ultimative målsætning er at holde pengemængden stabil, hvilket officielt identificeres med inflationsbe- kæmpelse, selv om det i realiteten og praksis har handlet om at sikre prisstignin- gerne på både realkapital og finansiell kapital, altså netop inflationen i priserne på kapital.

I øvrigt er hele den europæiske union udtryk for sin egen udgave af en form for institutionaliseret monetarisme, altså frimarkedsromantik og neoliberalisme. Sjovt nok har de sidste års kolossale tilbageslag for netop den finansielle del af det fri marked ikke rokket ved de troendes principfasthed. Man orienterer sig fortsat som om, at verdens frelse afhænger af at bevare de af stat og politisk system oppustede priser på den finansielle kapital.

⁸ Dvs. som noget, der skabes uden for systemet og tilføres systemet, ude fra og ind så at sige.

Staten har støttet den finansielle sektor med gigantiske beløb, både ved direkte støtte bevilget til udsatte dele af sektoren med tilskud fra IMF, ECB, FED, EU-kommissionen og alle de nationale stater inden for og uden for EU. Centralbankerne låner i øjeblikket penge til den finansielle sektor for renter i nærheden af et rundt nul. Den amerikanske centralbank har købt dårlige aktiver op for billioner af US \$, lige som den danske stat har samlet de dårlige lån op hos fallerede banker for milliardbeløb, som endnu ikke er blevet afskrevet, selv om ingen med fingrene i materien tror på, at fx dansk landbrug nogen sinde kommer til at kunne betale sin gæld på snart 370 milliarder kroner tilbage til sine kreditorer. Dansk landbrug er bare en anden sektor, der også modtager broderparten af sit drifts-overskud direkte fra det offentlige, EU's landbrugsstøtteordninger og resten, som absolut ikke har noget med driften at gøre, som lån fra den finansielle sektor, der har mistet sansen for realøkonomi.

Finanskrisen skyldes den økonomiske politik, som er blevet ført over de sidste mindst 40 år og som er blevet mere og mere fanatisk i sin dyrkelse af nogle ganske bestemte forestillinger omkring et frit marked, der er blevet undermineret med støtteordninger.

Ifølge Milton Friedman så er penge noget, der tilføjes det økonomiske system ude fra, eller som han beskriver det med et billede; penge tilføres markedet på samme måde som med en helikopter, der spreder dem ud over markedet oppe fra. Eller med et andet billede af en anden økonom med samme opfattelse, penge kommer ind i markedet på samme måde som børnene forestiller sig, at julemanden kommer med gaverne ud af den blå luft jule aften eller morgen.

Men sådan er det jo ikke, og det ved man dybest set også godt. Pengene opstår i systemet og går under i systemet på mere end en måde, lige som det er ret besværligt overhovedet at sige, at det, der figurerer som ekstern kilde til det økonomiske systems penge, er mere eksternt i forhold til markedet, end fx banker og almindelige økonomiske subjekter, homo economicus. For det overhovedet at manifestere sig i økonomisk forstand med penge, det er at agere økonomisk. Pengene er pengeøkonomien, der opstår og går under med pengenes opstandelse og undergang! Hvad er de?

Hvad er de?

Penge er grundlæggende ikke andet end tilgodehavender⁹, der kan udlignes/clears med betalingen i penge, tilgodehavender.

Den eneste forklaring, på hvad penge er, der redegør for pengenes væsen, er den, der gør opmærksom på, at de skabes som et "tilgodehavende", at de sættes i verden som et krav om (tilbage)betaling. Det pengeøkonomiske opstår i og med dette

⁹ Das Wesens des Geldes s. 317: "Stets ist es Geld, verfügbare oder schaffbare Guthaben, und nicht irgendwelche Güter, auch nicht Güter "in Geldform" oder "in der Form von Geldkapital", was af dem "Geld-" oder "Kapital" oder "Geld und Kapitalmarkt" übertragen wird".

krav, betalingsmiddel, tilgodehavende, uanset om det rejses i banken, nationalbanken eller af en advokat på en privatpersons vegne.

Det er i den grad økonomisk (for den der laver pengene), at sætte penge i verden. Det er selve skabelsen af det pengeøkonomiske system, hvor pengenes væsen er at være et tilgodehavende hos en bestemt eller alle andre!

Eksempler på pengeskabelse

Det gælder alle penge, at de sættes i verden som et tilgodehavende, der kan bruges som betalingsmiddel. Pengene er således som aktiv først og samtidigt et passiv, gæld, såvel som et aktiv, opstået ved kreditstiftelsen, den mere eller mindre likvide form for betalingsmiddel, der kommer til verden som et tilgodehavende hos en navngiven anden eller alle, som er parat til at godtage betalingsmidlet som betaling for en modydelse.

Når midlet fungerer, så skyldes det, at modtageren af betalingsmidlet har tillid til, at det vil kunne fungere som betaling i forhold til tredjepart, eller at denne har tillid til at udstederen af betalingsmidlet vil godtgøre dets pålydende værdi.

Schumpeter

Bankpenge er de penge, der skabes af almindelige kommercielle banker med en handling, der er særegen for bankens måde at skabe nogle af de former for penge, der er endogent skabt i pengesystemet, altså for nogle af dem, der ikke tilføjes udefra i forhold til pengesystemet, hvis det over hovedet danner mening at skelne mellem endogent og eksogent skabte penge.

"Sprachen wir schon hier und da von "Bankgeld", so wollten wir uns lediglich eines üblichen Ausdrucks bedienen. Der Leser kann vorläufig, wenn er will und das für eine zutreffende Beschreibung des Vorgangs hält, das Gebäude des Bankkredits als ein System von Forderungen auf Gold, usw. interpretieren, welche die Banken gegen sich selbst konstituieren". s. 186 i "Das Wesen des Geldes" (DWdG)

I 1933 i USA, hvor citatet formodes at være blevet formuleret, var pengevæsenet formelt set bygget op om guldfoden. I princippet garanterede den amerikanske centralbank for, at US dollars kunne indløses i guld, svarende til dollarens nominelt angivne ækvivalens i guld. Men det, der kommer til udtryk i det lille citat af Schumpeter, angiver at bankpengene skabes som den bogholdermæssige stiftelse af den komplementære relation mellem fordringen såvel som forpligtelsen, der finder sted, hvor banken bogfører et krav mod sig selv om i sidste ende i princippet (og konkret om nødvendigt) at honorere kravet om at indløse det bogførte krav i guld. Dette aktiv, dette tilgodehavende, krav, som banken har skabt i forhold til sig selv, kan evt. via en lånekontrakt overdrages til andre, og så bogføres som andres aktiv, krav mod banken, dvs. som betalingsmiddel, der kan bruges i forhold til tredjepart. På Schumpeters tid var denne bogføring ikke elektronisk, dvs. godskrivningen af lånebeløbet, bankpengene, på en låntagers konto skete skriftligt, fx på en checkkonto, hvortil der var knyttet et checkhæfte, som låntageren kunne bruge til at udskrive checks til tredjeparter med beløb helt op til

det, der var dækning for på kontoen hos den bank, der havde skabt pengene. Disse checks fungerede som betalingsmiddel, der igen kunne indløses af en kontohaver i samme bank eller andre banker. Når checken blev indløst i en bank, så krediteredes kontohaveren her, og det skabte tilgodehavende figurerede hermed som et aktiv på bankens og kundens saldoopgørelse, men stadig komplimenteret med den oprindelige udsteder af bankpengene som stående i debet i forhold til. Hvis beløbet var gået ind på en konto i samme bank, som havde skabt betalingsmidlet, så kunne det cleares internt i banken, dvs. banken lå så inde med en forpligtelse på beløbets pålydende værdi over for den kunde, der havde indbetalt checken på sin konto i banken. Checken var vendt tilbage til banken, clearet og registreret som kundens aktiv på sin konto i banken. Disse konkrete penge ville da have mistet sin historik, dvs. de ville som aktiv være af samme karakter som et hvilket som helst andet kundeaktiv på bankens indlån. Kontobeløbet kunne hæves som et hvilket som helst andet kontobeløb og bruges igen. Først der, hvor en låntager i banken betaler sit lån tilbage med midler fra samme bank eller med andre penge, og banken bruger det tilbagebetalte beløb i en udbetaling af det krav, der blev rejst mod banken af tredjepart, er de skabte bankpenge blevet fjernet fra pengeøkonomien igen.

Kreditgivningen er bankens aktive side i skabelsen af likviditet, bankpenge. Det er ikke opsparingen i banken, der skaber grundlaget for udlån, men altså omvendt, kreditgivningen der danner grundlag for udlån. Pengeøkonomien opstår og går under med denne hændelse, kreditstiftelsen. Det er således udtryk for pengenes og det pengeøkonomiske systems væsensmæssige hændelse. Lige centralt og afgørende for pengenes væsen i hele det økonomiske systems udstrækning. Historiens tilfældige nedslag og den deduktive logik har ingen udsagnskraft i forhold til denne begivenhed, hvor årsag og virkning falder sammen som to sider af samme forhold, pengenes kredit- og debetside.

I det daværende pengesystem, var der en principiel sikring af pengenes værdi i guld. Det var med til at forstærke forestillingen om, at pengene var noget værd og dermed tilliden til dem som betalingsmiddel, den tillid som bærer dem som betalingsmiddel.

Spørgsmålet om denne sikrings virkelige værdi afhang af bankens almindelige soliditet, dvs. solvens. Banken skulle i overensstemmelse med almindelig sund økonomisk fornuft altid sørge for at ligge inde med en hvis mængde guldmønter, så kunderne havde begrundet tillid til bankens penge, eller den skulle ligge inde med fordringer i forhold til den amerikanske nationalbanks guldrer, hvilket skulle være lige så godt. Datidens pengesystem var således konkret og principielt bygget op om guldfoden, men de fleste penge var allerede den gang bankpenge, kontopenge og andre former for kreditbeviser, der cirkulerede stat, centralbank, almindelige kommercielle banker, kunder og virksomheder imellem¹⁰.

¹⁰ Igen skal man lægge mærke til, at pengenes funktion og værdi ikke er substantielt funderet, der er ikke noget fysisk bag deres funktion, der er kun tillid, også selv om den er bygget op om den falske forestilling, der går på, at pengene er noget i sig selv, noget substantielt der har værdi! Det der virker, gør det altså ud fra en illusion om at der er noget, som ikke er der.

Nutidens kommercielle banker

Kreditstiftelsen er også i dag betalingsmidlets forudsætning. Penge skabes i dag ved en for bankerne særegen regnskabsføring, hvor de skriver en fordring på sig selv, der modsvares af en tilsvarende bogført forpligtelse i forhold til selv samme fordring. Aktivbeløbet, fordringen, kan rent elektronisk bogføringsmæssigt overføres til en låntagers konto i samme bank, der så kan bruge det af banken skabte kontobeløb i en elektronisk betaling til tredje part. Penge skabt på den måde cirkulerer i bankernes interne kredit- debetrelationer, og gensidige nominelle fordringer cleares i bankernes interne elektroniske kommunikation. Penge er ikke andet end gensidigt anerkendte fordringer, der kan udlignes mod hinanden i de elektroniske betalinger, uden at der flyttes noget som helst af værdi.

Det væsentlige, for denne sfære af elektroniske betalinger, er gældsstiftelsen, som er forudsætningen for opnåelse af købekraft og ikke omvendt, som de fleste mennesker synes at tænke, når de siger, at der må sættes noget ind på kontoen, for at banken har noget, som den kan låne ud af.

De glemmer eller ved ikke, at deres penge ikke er andet end fordringer i forhold til banken, og at deres penge koster banken penge at bruge som betalingsmiddel, modsat de penge, som banken selv skaber ud af den blå luft, og som ikke koster den noget som helst!

Gældsstiftelsen er forudsætningen for og opstår samtidigt med betalingsmidlet, kontopengene. Disse kontopenge har ingen fysisk udstrækning, selv om de som fordringer kan indløses i kontanter. Hvis alle besluttede sig for at hæve sine indeståender i bankerne og betale kontant frem over helt uden om bankernes elektroniske pengesystem, så ville den moderne økonomi bryde sammen øjeblikkeligt¹¹.

Veksel¹²

Veksler er en slags penge, som almindelige mennesker laver til hinanden, og de fungerer som betalingsmiddel. En veksel er en slags kreditbevis, der bruges som betalingsmiddel. Man kan give hinanden kredit på den måde, skabe penge ved at skrive veksler på og til hinanden.

En veksel er et dokument, der kan bruges som betaling, udstedt og sat i verden uden om pengeinstitutioner og nationalbanker. Den er lovlig, og virker som tilgodehavende i kraft af gensidig tillid i relationen mellem debitor og kreditor.

Eks. Jeg modtager en ydelse af en eller anden. Men har ingen penge til at betale med. I stedet skriver mig og min kreditor en veksel, hvor jeg skriver under på, at jeg som skyldner (trassat, hedder det i jurasprog) vil godtgøre kreditor (Trassen-ten hedder den, der godtager vekslens betaling, og som ikke har brugt vekslens betaling til tredje person endnu) inden for en aftalt tid. Denne veksel kan

¹¹ En koordineret samlet beslutning om at ville bankernes penge til livs, ville af kredsen kunne eksekveres uden videre. Det kræver kun en samlet handling, foretaget på et koordineret bestemt tidspunkt. Hele det politiske system, finansvæsen og samlede magtstruktur vilde falde sammen som det korthus, det dybest set er. Konsekvenserne ville være aldeles uoverskuelige.

¹² <http://www.michaelthiesen.dk/8264/>

bruges af kreditor som betaling for ydelser til tredje part, hvis den tredje part vil godtage vekslens som betaling for afgivelser af et eller andet til den første kreditor (trassent). Den der har ydelser til gode hos trassaten kaldes en remittent. Vekslens ophører med at fungere som betalingsmiddel, når jeg har udbetalt den til den, der ligger inde med sit tilgodehavende hos mig. Igen er gældsstiftelsen, kravet mod mig fx, forudsætning for betalingsmidlet, vekslens funktion som betalingsmiddel.

Vekseludsteder/kreditor = Trassent (trassere=trække)

Den der trækkes på = Trassat (debitor)

Acceptant = Når trassaten har accepteret vekslens

Remittent = Den der skal have vekselsummen udbetalt

ECB

Den Europæiske Centralbank, ECB, har principielt patent på at udstede Euro. Og rent lovgivningsmæssigt så er den som centralbank bundet af de traktater, der gælder for dens virke. Der er også krav til bankerne inden for Euroen om, hvor stor del af deres penge der skal bestå i Euro udstedt af centralbanken selv. Det er kun 1 % af de penge, som en kommerciel bank har som sit aktiv, der skal være Euro udstedt af ECB eller som tilgodehavende stående i en konto hos ECB. Dvs. der er frit slag op til de 100 %. Altså kan 99 % af de penge, som en bank arbejder med, være skabt af banken selv eller af andre banker. Og efter som at pengene mister sin historik ret hurtigt, så er det fundamentalt umuligt at tale om effektive begrænsninger for, hvor mange penge der må skabes internt i kredsen af kommercielle banker.

ECB har ikke mulighed for at sælge Euro-obligationer på EU-staternes vegne. Den sætter Euro i verden som andre banker, men har af naturlige grunde ingen begrænsninger for, hvor mange penge den må sætte i verden, og den er heller ikke forpligtet på at kunne indløse Euro i guld. Den bliver altså aldrig insolvent, om end det nok er vigtigt fx hele tiden at ligge inde med udenlandske valutareserver, for at bevare troværdigheden i forhold til udlandet.

Dens indflydelse på mængden af cirkulerende Euro sker via interventioner i markedet og ved at stille lån til rådighed for den finansielle sektor. Den kan købe statsobligationer op på det, der kaldes det sekundære marked, men må ikke købe dem direkte af staten. Desuden har den indflydelse på pengemængden via fastsættelsen af sin egen indlåns og udlånsrente. Staterne kan ikke bruge ECBs pengeudstedelse som statskasse, men har principielt andel i dens aktiver, for så vidt som resterne af nationalstaternes centralbanker fungerer som andelshavere i ECB. I praksis er der dog stor uenighed om, hvorvidt de forskellige nationalbanker inden for centralbanken har nogen reel andel i bankens aktiver¹³.

¹³ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/0,1518,817004,00.html>
<http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/bild-817004-320003.html>

Den europæiske union kan altså ikke blive insolvent i sin helhed, for det vil altid være muligt at holde en hvis mængde penge i omløb inden for unionen, men det er i aller højeste grad muligt for de forskellige nationale stater at gå bankerot, dvs. blive insolvente.

Hvis en stat inden for euroen vil låne, så sker det altså ikke direkte i centralbanken men indirekte. Den liberale finansielle sektor låner af centralbanken og formidler pengene videre til staterne, eller de låner staterne deres egne bankpenge. På den måde lænser den finansielle sektor konstant statskasserne for gigantiske beløb.

Det, der sker i øjeblikket, hvor staterne fodrer løs på en oppustet og aldeles uproduktiv finansiell verden banket op af bankernes virtuelle værdier, deres egne ubegrænsede bankpenge, er hjerteskrærende og ubegribeligt dumt, set ud fra et almindeligt menneskeligt perspektiv. Det er sårende i forhold til alle former for retsfølelse.

Forfatningsmæssigt er centralbankens primære opgave at bevare møntens værdi, købekraft, og den filosofi, der ligger til grund for institutionens formelle konstitution, er monetarismen og neoklassicismen, med forestillingen om, at prisinflationen inden for et valutaområde bestemmes eksternt i forhold til markedet via centralbankens tilførsel af penge og rentepolitik. Men ECB har for længst mistet magten over markedets pengemængde, som alt overvejende laves af de kommercielle banker selv. Den ubetydelige mængde af Euro, som bankerne skal have til rådighed for selv at kunne lave de penge, de kan låne ud, betyder intet for, hvor mange penge der kan skabes internt i den finansielle sektor.

FED

Den amerikanske centralbank har lidt videre beføjelser end den europæiske. Den kan købe statsobligationer lige som den vil, dvs. finansiere statens underskud direkte og den har heller ikke indskrevet inflationsbekæmpelsen som sin primære opgave. Men selv om den amerikanske centralbank i langt højere grad pumper likviditet i markedet i øjeblikket, så har man problemer med at skabe likviditet i det amerikanske pengemarked længere ude i ledene, og en del amerikanske delstater kæmper med store budgetunderskud.

Centralbankerne i hele verden kører i øjeblikket med meget lave udlånsrenter, låner ud billigt og FED køber giftige aktiver op i den liberale finanssektor, for at øge likviditeten, lige som at staterne reelt greb ind og subsidierede bankerne i forbindelse med finanskrisen, der tog fart i slutningen af 2007 og som ikke er overstået endnu, selv om der er ufattelige mængder af finansiell kapital på markederne, dvs. kæmpe tilgodehavender, gæld, i verdensøkonomien.

De sidste mange års økonomiske politik har sigtet til at holde de kapitalværdier oppe, som tjener som grundlag for udstedelse af penge som lån i sikkerhed. Problemet er, at disse værdier synes at have nået toppen, og at grundlaget for at stifte yderligere gæld forsvinder sammen med prisinflationen i det, der danner grundlag for udstedelse af penge. Derfor kan verden ikke længere honorere de gigantiske

tilgodehavender, som pengeskabelsen er mundet ud i. Man kan ikke finansiere gælden med yderligere gældsstiftelse. Pengegeneratoren har mistet momentet.

Hvis man holder sig for øje, at penge først og fremmest er gæld, så forstår man måske bedre, at det, der kaldes finanskrisen, ikke er overstået endnu.

For det, der er problemet, er, at alverden ikke kan honorere den gigantiske koncentration af købekraft, som hænger i det globale finansielle elektroniske netværks binære univers. Penge er tilgodehavender. Pt. har ca. 9 millioner af jordens 7 milliarder krav på 80 % af jordens rigdom. Halvdelen af jordens rigdom, nominelt lidt over 100 billioner US \$, består i finansielle aktiver, dvs. virtuelle tilgodehavender, skabt som krav på varer og ydelser, krav på krav på samme, krav på fremtidens varer og ydelser, uden at det har kostet noget som helst at sætte disse krav i verden, og uden at der på nogen måde har været reelle begrænsninger for, hvor mange penge man har kunnet sætte i verden, så længe man havde inflation i priserne på lånegrundlaget.

Nu hvor grundlaget for at låne penge ud, skabe penge som lån med sikkerhed i markedsværdierne, forsvinder sammen med faldet i priserne på markedsværdierne, så falder priserne på markedsværdierne, fordi der mangler penge til at vedligeholde de gældsposter, som de er skabt med! Det hele bider sig selv i halen på måder, hvor relativismen og de selvopfyldende profetier og selvrefleksive mekanismer er så overvældende til stede, at kvantitetsteoriene står tilbage med deres absolutte mål som rent ideologisk nonsens. Ingen faktor kan isoleres, sådan som ligningen har brug for det. Pengemængden er ikke neutral i forhold til realøkonomien, for den er skabt som aktiver med gæld, som ingen realøkonomi kan servicere, og pengene, som tilføres ude fra/inde fra af centralbankerne, er latterligt ubetydelige i det store billede.

Centralbankerne forsøger hele tiden at pumpe likviditet i markedet, men det hjælper kun lidt på realøkonomiens udfordringer. Der er en utrolig skævhed i fordelingen af købekraft, som skævvrider al realøkonomisk aktivitet. Flertallet af verdens borgere er underbeskæftiget, samtidigt med at købekraften er vanvittigt høj andre steder i verdensøkonomien. Pengene har svært ved at finde noget lukrativt at slå sig ned i, og dem der har brug for dem, kan ikke få andel i dem. Både arbejdskraft og penge er uden beskæftigelse. Denne krise har intet med tidligere kriser at gøre.

Verden er ikke blevet rigere af at sætte sig selv i gæld på den måde. Og det kan undre, at de 99,86 % af klodens beboere over hovedet anerkender, at 0,14 % har krav på det hele. Det pengeøkonomiske system har klart nok mistet jordforbindelsen.

Når så få er så rige, betyder det, at de har det hele til gode hos alle andre. Verden er ikke blevet rigere med deres akkumulation af købekraft, tilgodehavender hos alle andre. Men da det nærmeste, denne verden synes at være kommet et objektivt mål for udvikling, er den samlede akkumulation af tilgodehavender, uanset fordeling, så forklarer det, at man ikke endnu rigtigt har forstået møntens samtidige

men skjulte anden side, nemlig, at aktivet for den ene er et passiv for den anden, at den enes tilgodehavende er den andens gæld, og at flere penge, mere rigdom betyder fattigdom og gældsbyrde.

Gældskrisen skyldes den måde, som man har sat alt for mange penge i verden på. Det ændres ikke af, at staterne sparer, at forbrugernes forsyningsselskaber overgår til de rige, at de arbejdsløse mister overførsel, at bankerne reddes af staten og centralbankerne. Det fører barer til øget koncentration af købekraft hos dem, der ikke mangler noget som helst, og som kun har det mål i tilværelsen tilbage, at sætte sin omverden yderligere i gæld.

Måske er femøren faldet. Ellers må man håbe at Ole Bjerg formår at få den til at falde med sin udgivelse, der finder sted den 28/8 2013.

Mvh Steen
Odense d.22/8 2013

Bidrag i bitcoin modtages på: 1EVqbZQ6EEC6Dr1VVm7mcWjZyNCNU1eKRr

